

MEDYADA BAZI GELİŞMELER, OLAYLAR VE ANILAR

İsmet Giritli*

-I-

Türkiye'de ilk düzenli televizyon yayınları 31 Ocak 1968 yılında başlamış, böylece TRT, 1961 Anayasasının 121. maddesinde öngörüldüğü şekilde Türkiye'de 6 Mayıs 1927'de ilk defa başlayan Radyo'nun yanısıra Televizyon yayınlarını da gerçekleştirmiştir. İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1963-67) TV'nin yer almamasına rağmen, 1966 yazından beri Ankara'da sürdürülen Televizyon yayını hazırlıkları, Federal Alman Hükümetinin hibe ettiği beş KW. lık verici ile, Ankara iline yönelik olarak, 31 Ocak 1968'de, haftada üç gün Salı, Perşembe ve Cumartesi akşamları üçer saat olarak yayınlarla sürdürülmüş ve bu suretle memleketimiz "TV Çağı"na girmiştir.

TRT Kanunu uyarınca Nisan 1964'de belirlenen ilk Yönetim Kurulunda, Üniversite Temsilcisi olarak ve seçim ile görev yaptığım ve daha sonra 1 Ocak 1966 günü de Yönetim Kurulu üyelerinin oy birliği ile TRT Yönetim Kurulu Başkanlığına seçildiğim için, TRT'nin bir an önce Televizyonu Türkiye'de gerçekleştirmek için sarfettiği çabaları yakından biliyor ve ayrıntılarına kadar hatırlıyorum.

Nitekim, kapalı devre yayınları için TV programları hazırlamak işine 1966 yazında başlanmış, 14 Ağustos 1966 günü TRT Kapalı Devre Televizyon Eğitim Yayınları başlatılarak, gerekli programcılar ve teknik elemanların yetişmesi için sağlanan burslarla birçok gencimiz dışarıya yollanmıştır. Bonn'da görev yapan Altemur Kılıç'ın, Federal Alman Hükümetinin elinde hibe etmek

* Prof. Dr.

istediği bir TV vericisinin bulunduğunu TRT'ye bildirmesi üzerine, başkanlığında Merhum Ord. Prof. Dr. Bedrettin Karafakihoglu ve Prof. Dr. Hıfzı Timur'dan oluşan üç kişilik heyet Bonn'a gitmiş ve bu vericinin Türkiye'ye hediye edilmesini sağlamıştır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Radyo-TV Yayıncılığı, bugün artık kitle iletişiminin en etkin unsuru olmuş, 1 Mayıs 1964'de, 1961 Anayasasına dayanılarak Özerk bir Kamu Tüzel Kişiliği olarak ve Radyo-TV yayın hizmeti vermek üzere çalışmalarına başlayan TRT'nin, 1971'de "Ara Rejim" sırasında "Özerk Niteliği" kaldırılmış, 1982 Anayasası ile de TRT yine özerk değil, sadece tarafsız bir kamu kuruluşu olmak niteliğini sürdürmüştür. 1982 Anayasası'nın 133. maddesinde 1993 yılının yazında yapılan değişiklikle Radyo-TV üzerindeki "Devlet Tekeli"ne son verilmiş ve TRT yeniden "Özerklik" statüsüne kavuşmuştur.

TRT bugün Türkiye'de %98'e varan bir ulaşım gücü ve 7 kanalı ile, en büyük yayın kuruluşudur. Ayrıca sınır ötesi INT ve AVRASYA yayınları ile birlikte TRT, yayın alanı bakımından, dünyanın en büyük Dördüncü Kuruluşu olmuş, memleketimizdeki Özel Radyo-TV kuruluşları ilk kalifiye insan gücünü TRT'de bulmuştur. Ankara Televizyonunun Mithatpaşa Caddesi'nde, bir apartmanın ilk katındaki stüdyodan 31 Ocak 1968 günü ilk deneme yayını ile başlayan TRT televizyonculuğunun 29. Kuruluş Yıldönümünü kutlarken, TRT'de, birlikte yola çıktığımız ve bugün ebediyete intikal eden arkadaşlarımı -yakın dostlarım olan Adnan Öztrak, Behçet Kemal Çağlar, Prof. Dr. Hıfzı Timur, Dr. Cemal Aygen, Ord. Prof. Dr. Bedri Karafakihoglu ve Doğan Kasaroğlu'ndan başlayarak, hepsini ve ayrı ayrı rahmetle, TRT televizyonculuğunu bugünkü seviyeye getirmekte emeği geçen herkesi sevgi ve şükranla anıyorum.

-II-

2 Eylül 1843'te ilk sayısı yayınlanan "The Economist", Eylül 1993'de 150. yaşını tamamlamış bulunuyor. Dünyaca ünlü ekonomi-politika dergisi The Economist'in kurucusu, James Wilson (1805-1860) adında İskoçyalı bir şapka imalatçısıdır. 1843-1857 yılları arasında The Economist'in yazı işleri müdürü olan Wilson'un iş hayatındaki deneyimi kendisini serbest ticaret ve serbest piyasanın hararetli taraftarı yapmış ve "Serbest Ticaret" derginin ilk temeli olmuştur.

1858'de James Wilson'un altı kızından en büyüğü olan Eliza ile evlenen ve James Wilson'un 1860'da Hindistan'da Maliye Bakanı görevinde iken yakalandığı dizanteriden ölmesi üzerine 1861 yılında 'The Economist'in yazı işleri müdürü olan Walter Bagehot 1877'de henüz 51 yaşında iken vefat edince, ge-

risinde edebiyat, politika ve ekonomi konularındaki parlak denemelerden oluşan ve 15 cilt altında toplanmış bulunan bir "Yayın Seli" bırakmıştır.

1861-1877 yılları arasında The Economist'in yazı işleri müdürü de olan Bagehot'un 1861'de iç savaşı izlemek için Amerika'ya ilk muhabirini yolladığını ve bu dergiye en uzun süre yazı işleri müdürlüğü yapan İskoçyalı gazeteci Edward Johnstone (1883-1907) zamanında İngiltere'deki hemen bütün ekonomik-mali basın para ile satın alınırken, The Economist'i doğruyu arayan ve dürüstlüğe saygılı bir organ haline getirdiğini görüyoruz.

"Laisser- Faire" ilkesine, ve serbest ticaret esasına dayanan ve Adam Smith'in "The Wealth of Nations-Milletlerin Zenginliği"ni adeta kendine din kitabı yapan Kurucu Wilson'u takip eden The Economist 150 sene sonra da aynı esasları korumakta, BCCI Bankası iflas edince, The Economist Dergisi, daha fazla faiz almak için riske giren müşterilerin kurtarılmasına karşı çıkararak "Duygusallık" yerine sürekli yayın ilkesi olan "Akılcılık"a öncelik tanımış bulunmaktadır.

Elli yıla ulaşan uzun zaman süresince haftada ancak 3-4 bin nüsha satan The Economist'in bugünkü tirajının 534.000'e ulaştığını ve Kuzey Amerika ile Avrupa'dan başlayarak dünyanın her tarafından zengin okuyucu kitlesini kazandığını görüyoruz. İlk yayın günlerinde anarşist Thomas Hongskin, filozof Herbert Spencer daha sonra Spectator dergisinin ünlü yazı işleri müdürü Richard Holt Hutton ve 1930'larda Serbest Piyasa Ekonomisti Graham Hutton, Douglas Jay ve ünlü tarihçi Arnold Toynbee'yi yayın kadrosuna katan The Economist'in, ikinci Dünya Savaşı esnasında da Katolik Barbara Ward ve Marksist Isaac Deutscher gibi değişik ideolojideki kişilere sahip ve fakat imzasız yayınlanan bütün "anonim" makale ve yazılarında bile hem tutuculuk, hem de Sosyalizme karşı "Liberal" çizgisini sürdürdüğünü görüyoruz.

The Economist'in en çok önem verdiği ilkelerden biri olan "Serbest Ticaret" yanında diğer ilke de "Milletlerarası Politika ve Ekonomi"dir. Bu nedenle bugünkü tirajı 600.000'e yaklaşan derginin %80'i Britanya dışında satılmakta, İngiltere'deki hububat satışını düzenleyen himayeci (Corn Laws) kanunlarına savaş açan Kurucu James Wilson ve damadı bankacı ünlü yazar Walter Bagehot'u takiben The Economist, ilk kuruluş yıllarındaki rotasını sadakatle izlemektedir. İlk yayınlandığı 1843 yılında sadece 1750 tirajı olan derginin bu tirajını 1933'e kadar ancak 8000'e çıkardığını, 1963'de 68.633'e ulaşan tirajın ise derginin 150. kuruluş yılını kutladığı 1993 yılının ilk 6 ayında 534.000'e çıktığını görüyoruz.

İlk 90 yıl süre ile, çok uzun adı olan derginin, 1934'de Yazı İşleri Müdürü Walter Layton (1922-38) döneminde, adından tam 14 kelimeyi atarak, bugünkü "The Economist"adında karar kıldığı görülmektedir.

-III-

4 Ekim 1994'de, Türk fikir ve basın dünyası, "Mücadeleci Kalem"lerin 40 yıldan beri bir örneğini oluşturan Aydın Yalçın'ı yitirmiş bulunuyor.

Benim Aydın Yalçın ile "Fikri Beraberliğim" 1 Nisan 1954'de, Demokrat Parti'nin vaatlerini unutarak, kuruluş felsefesine aykırı düşen davranışları karşısında Aydın'ın bir grup yakın arkadaşı ile birlikte, 15 günlük "Forum Dergisi" çıkarması ile başlar. 1946 ve 1950 Genel Seçimlerinde "Değişim" için DP'ye oy vermiş ve fakat DP'nin 14 Mayıs 1950'de iktidara gelmesinden bir süre sonra izlemeye başladığı tutuma karşı merhum Falih Rıfkı'nın kurduğu "Dünya" gazetesindeki haftalık yazılarımla, DP iktidarının, onlara oy vermediği için Kırşehir'i ilçe yapan, ispat hakkını tanımak yerine basın hakkındaki kanunları sertleştiren, hakimleri, memurları ve öğretim üyelerini sindirmek için emeklilik ve bakanlık emrine alma hükümlerini genişletip bu işlemler aleyhine yargıya gitme yolunu kapatan ve bu suretle kendilerine ümit bağlamış kitleleri ve özellikle aydınları hayal kırıklığına uğratan politikası karşısında eleştirilerimle, Forum'un yayınları ile yıllarca tam bir fikri birlik ve beraberlik içinde bulundum. 1954-58 döneminde Forum, Yalçın'ın liderliğinde Demokrasi mücadelesinin fikri yönüne büyük hizmetlerde bulunmuş bu arada Aydın Yalçın, 1955 sonunda ispat hakkından yana DP'den ayrılan 19 milletvekili ile kurulan Hürriyet Partisi'nde yer almış ve Forum bu hareketi desteklemiştir.

Yalçın'ın 1958-1960 yıllarında, New York'un Columbia Üniversitesi Orta-Doğu Enstitüsü'nde verdiği ders esnasında, 1958-59'da ben de aynı Üniversitenin Hukuk Fakültesi'nde "Misafir hoca" olduğum için, bir yıla yakın bir süre ile, dünya ve memleket davalarını sık sık tartışarak dostluğumuzu daha da artırdık ve Aydın'ı "İnsan ve Aydın" olarak daha yakın tanımak fırsatı buldum.

Yalçın'ın ABD'deki bu ikametgahı sırasında, Forum birkaç defa el değiştirerek, Marksist-Leninistlerin fikir organı halinde ve onların kucağında son nefesini verdi. 27 Mayıs'ı takiben ABD'den Türkiye'ye dönen Yalçın'ın kısa bir süre Ankara'da çıkan "Öncü" gazetesinde başyazılar yazdığını ve daha sonra 1963-68 arasında yayınlanan "Yarın" dergisinin başyazarı olarak bazı Forumcularla Yarın'ı kaliteli bir dergi haline soktuğunu biliyor, YTP kurucuları arasında yer alan Aydın'ın Adalet Partisi'ne geçerek ve daha sonra Adalet Partisi ile tümüyle birleşen YTP'ye öncülük ederek, 1965'te İstanbul, 1969'da Ankara milletvekili olduğunu görüyoruz.

Demirel'in temsil ettiği "Popülist" siyaset anlayışına karşı çıkan Yalçın'ın 1969 seçimlerinden sonra AP Genel Başkanlığı için Demirel'e karşı aday olmasını Sayın Demirel affetmemiş ve 1973 yılında onu Haysiyet Divanı kararıyla partiden ihraç ettirerek, Aydın Yalçın'ın tekrar üniversiteye dönmesine yol

açmıştır. Aralık 1979'da Aydın'ın, birkaç öğretim üyesi ile biraraya gelerek, özgürlükçü demokrasinin ve piyasa ekonomisinin önemini savunmak ve duyurmak için "Yeni Forum Dergisi"ni çıkartmaya başladığını görüyoruz. İstanbul'a gelişlerinde çok defa biraraya geldiğimiz Aydın ile son defa sürekli beraberliğimiz ise Eylül 1991'de Bodrum Yalıkavak mevkiinde Avrasya ile ilgili sempozyum dolayısıyla oldu. Aydın'ın ölümcül Hepatit-B hastalığı bu tarihlerde başgöstermiş, buna rağmen idealist ve mücadeleci yazar, yazılarını yaşamının sonuna kadar sürdürmüştür. Nitekim Yeni Forum'un Eylül 1994 sayısında yayınlanan son başyazısında en son siyasal gelişmelere şu sözlerle değiniyordu: 'Son zamanlarda tam bir kakafoni örneği veren bir sosyete temsilcisi, mirasyedi bir tip, Cumhuriyet düşmanları, Kürtçüler ve Eski Koministlerle, sosyete artıklarından acaip bir kalabalığı etrafına toplayarak, orda burda arz-ı endam etmektedir.' Temiz ve değerli insan, ödünsüz, idealist, namuslu fikir ve bilim adamı sevgili dostum Merhum Aydın Yalçın'ın aziz anısı önünde sevgi ile eğiliyorum.

-IV-

'Evet evlilik dışı bir kızım var. Yani ne olmuş" Bu sözler kendisine bir gayrimeşru çocuğu olup olmadığı konusunda 1984'te bir sorunun yöneltilmesi anında devrin Fransız Devlet Başkam François Mitterand tarafından söylenmiş ve konu anda kapanarak, Fransız basını artık hiçbirşey yazmamıştır. Oysa bırakınız Türkiye'yi, böyle bir olayın, Bill Clinton'a veya John Major'a atfedilmesi halinde kopacak gürültüyü tahmin etmek güç değildir.

Gerçekten Fransa'da bir Devlet Başkanının yalan söylemesi, yakınlarını kayırması ve yolsuzluk yapması basın tarafından titizlikle izlenerek tepki görmekte, fakat konu birtakım seks olaylarına taalluk ettiği taktirde basın tarafından yayınlanmamakta ve yorumlanmamaktadır.

Nitekim 3 Kasım 1994 tarihli "Paris Match dergisinin, yıllardan beri bilinen ve fakat hiçbir zaman basın tarafından ortaya atılmayan Başkan Mitterand'ın 20 yaşındaki kızının bir resmini yayınlaması tepki ile karşılanmış ve dergi ayıplanmıştır.

Gerçekten Fransa'da Başkan Mitterand'ın evlilik dışı bir ilişkisi olması olayı hiçbir zaman yüzüne vurulmamış ve Fransız kocalarının takriben yarısının bu çeşit ilişkilerinin bulunduğu ve İngiltere'de olduğu gibi Fransa'da da doğan çocukların 1/3'ün evlilik dışı olduğu bilirse, bu ilgisizliğin doğal karşılanması, buna mukabil "Paris Match" dergisinin bu tabuyu yıkmaya kalkışmasının tepki uyandırması doğal karşılanabilir.

Kamoyu, politikacıların özel hayatlarının basında araştırılmasının kötü bir emsal oluşturacağını ve bunun Fransız basını, ABD'de ve İngiltere'de olduğu

gibi, seks olayları ile haşır neşir olmaya sevkedeceğini kabul etmekte ve fakat politikacıların da birtakım "Gizli Bahçe"lere hakkı bulunabileceğini kabul etmektedir.

Doğrusu istenirse, bir iki önemsiz istisna dışında, Fransız basınının "Sensasyon" aramadığı tespit edilmek gerekir. Bunun sonucu olarak Başkanın 10 yıl önce Elysee Sarayında yapılan bir kahvaltılı toplantıda bir gayrimeşru kızının olduğunu kabul etmesi Fransız gazetecileri arasında yıllarca bir "Açık Sır" olarak bilinmiş. "Paris Match"ın 1994'teki açıklamaları ise, Fransız medyasında onaylanmadığı gibi, ilgisizlikle ve sükutla geçiştirilmiştir.

Nitekim Fransızların Kamu Televizyon kanalı FR 2 olaydan hiç bahsetmediği gibi, Fransız Ulusal Basın Federasyonu Başkanı Jean Miot sınırsız olan "Haber Toplama Özgürlüğü" ile sorumluluk içinde kullanılması gereken "Haber verme özgürlüğü"nü karıştırılmaması gerektiğine değinmiş, kanaatine başvuru- rulan vatandaşların %79'u Mitterrand'ın kızının resminin yayınlanmasını onaylamamıştır.

Kısaca Fransızlar, herkes gibi seks skandallarının dedikodusunu yapmaktan, fakat Anglo-Amerikalılardan farklı olarak, bu konuyu bir sataşma ve saldırı malzemesi olarak değil, daha ziyade bir "hoş vakit geçirme" olarak görmektedirler.

-V-

Yıllarca önce Alvin Toffler gibi geleceği kestirmeye çalışan futüristler, Amerikan gazetecilik endüstrisinin, yıpranmış, eskimiş ve ölmeye namzet "Bacalı Endüstriler"ın sonuncusu olduğunu iddia etmişlerdir. Nitekim 1980'lerde gazetelerin reklam ve ilan gelirleri bakımından çok büyük bir durgunluk yaşadığını, son yıllarda bazı düzelmelere rağmen gazetecilik endüstrisinin sıkıntısının devam ettiğini, okuyucu sayısı düşerken, gazete ilanlarına ayrılan ilan paralarında düşüşün devam ettiğini görüyoruz.

Bütün bu dertler yetmiyormuş gibi, yazılı basının tepesinde "Yeni Teknoloji"nin oluşturduğu tehdit, Demoklesin kılıcı gibi asılı bulunmakta, iletişimci Jon Katz, son zamanlarda yayınladığı bir makalede gazeteleri "İletişim Devrimi"nin en büyük kurbanları olarak ilan etmektedir. Gerçekten yazılı basının durumunun çok parlak olduğu söylenemez.

Haberleri "mürekkep ile yazılmış kağıt" üzerinden öğrenmek isteyenlerin sayısı giderek azalmakta, ayrıca TV, haberleri daha çabuk duyurarak onları sansasyonel malzeme ile süslemektedir. Bu nedenle gazete okuyan Amerikalıların sayısında azalma devam etmekte, 1970'de reşit nüfusun 4/5'i hergün gazete okurken, bu oran 1993 yılında 3/5'e düşmüş bulunmaktadır.

ABD'de çok az gazete sadece gazete satışının gelirinden ayakta kalabilmekte ve Amerika'da yayınlanan günlük gazetelerin %85'i, 50.000'in altında satmaktadır. Örneğin bunlardan Tennessee'de yayınlanan "Kingsport Times-News" çok sayılı yerlerde bürolara sahip bulunup, Başkent Washington'un haberlerini bile "Haber Ajansı" aracılığı ile elde etmektedir. Bu mahalli gazeteler, mahal halkını ilan veren reklamcılarla buluşturarak, kârlarının aslan payını kazanmakta ne var ki reklamcılar, yazılı basını ekarte ederek tüketiciye doğrudan doğruya ulaşmaya çalışmaktadırlar.

Bir taraftan okuyucularını, diğer taraftan reklamcıları ve reklam gelirlerini kaybeden gazeteler, yayınlarına son vermekte ve 1955 yılında ABD'de 1760 adet gazete yayınlanırken, bu sayı 1994'te 1556'ya düşmüş bulunmaktadır. Diğer taraftan 1956'da 2'den fazla gazete yayınlanan şehirlerin sayısı 94 iken, bugün bu sayı 33'e düşmüş bulunmakta ve bunun en vurucu örneği olarak 172 yıllık "Arkansas gazette"nin yayınının durdurulması gösterilmektedir. Nitekim Bill Clinton'un, 1992 seçim kampanyasını, Little Rock'ta bu gazetenin terkedilmiş ofisinden yönettiği bildirilmektedir.

Her şeye rağmen yazılı basının, TV'ye nazaran haberleri tahlilleri ile birlikte vermek ve araştırmalı gazetecilik yapmak gibi üstünlükleri bulunmaktadır. ABD gazeteciliğinin bir diğer özelliği ülkede "Yerel Basın"ın işgal ettiği büyük yerdir. Bugün "Ulusal Basın"a ABD'den ancak iki örnek gösterilebilir. Bunlardan biri 1982'de yayınlanmaya başlanan "USA Today" diğeri ise "Wall Street Journal"dır. ABD yazılı basınında "Tekelleşme" göze çarpmakta ve Gannett, Knight-Ridder ve Newhouse adlı en büyük üç kuruluş 137 günlük gazeteyi tekellerinde tutarak, ülkede günlük okuyucu sayısının %10'u olan 12.5 milyon kişiye hitap ederek, ABD'deki toplam gazetelerin 3/4'ünün ise bu veya bu gruba dahil oldukları bildirilmektedir. Gazetelerin tirajı artırmak için başvurdukları bir diğer yol da şişirilmiş ve anlamsız sahifelerden oluşan "Pazar Sayısı" çıkararak tirajı diğer günlere nazaran 20 milyon kadar arttırmaktır.

-VI-

Güney Lübnan'da İsrail'e karşı gerilla savaşı yapan ve terörist eylemlerde bulunan İran taraftarı Hizbullah örgütünün, Beyrut'un güneyinde bir apartıman içinde Lübnan'ın her tarafına ulaşan ve ulaşım sahasını İsrail içine de taşımak için çalışmalar yapan "Al Manar-Yol Gösterici" adlı bir televizyon kuruluşuna sahip bulunduğu haber verilmektedir.

Al Manar, 1980'lerin sonunda Lübnan'da kurulan 50 Özel Televizyon istasyonundan biri olup, izleyiciler sayısı bakımından ise dördüncü sırada gel-

mektedir. Bu nedenle son yıllarda silah ve roket-atar taşıyan Hizbullah mensuplarının özellikle Güney Lübnan'daki İsrail birliklerine karşı giriştikleri hücum ve eylemlerde beraberlerinde TV kameraları da taşıdıkları görülmekte ve burada çekilen filmler öncelikle Hizbullah militanlarının evlerinde ve diğer ilgilenenler ve aşırı dindarlar tarafından izlenmektedir.

Günlük haberler itina ile giyinmiş ve başları örtülü kadın spikerler tarafından okunmakta, genellikle her haberde, örneğin Güney Lübnan'da devriye gezen bir İsrail konvoyuna hücum veya Güney Lübnan ordusu içinde İsrail'in oluşturduğu Lübnanlı milislerden herhangi bir müstahdem mevkiinin Hizbullah'ın silahlı komandoları tarafından işgali olayının ekrana getirilmesine özen gösterilmektedir.

Yukanda da işaret ettiğimiz üzere, "Al Manar" TV kanalı, Lübnan'da çeşitli milis gruplarının aralarında savaştığı iç savaş esnasında ve 1980'lerin sonlarında kurulmuş ve "Siyasal Mesaj"larını ülkedeki sakinlere duyurmayı amaçlamıştır. Nitekim daha sonraları, Al Manar TV kanalında, Hizbullah lideri şeyh Hassan Nasrullah ile yapılan ve üç buçuk saatlik yayın süresine sığdırılan ve fakat gerçekte beş saat olan bir "Mülakat"ın yayınlandığını dünya mediasındaki haberlerden öğreniyoruz.

Hizbullah örgütünün bu TV kanalı zengin Şii Müslümanlardan oluşan bir grubun mülkiyetinde bulunmakta ve başlarında yüksek rütbeli bir şii din mensubunun bulunduğu bir komite tarafından yönetilmektedir.

Bu TV kanalında Mısır filmleri, tiyatro oyunları, belgeselleri, spor olayları ve hatta Amerikan yapımı filmler bile gösterilmekte ve fakat İstasyon Müdürü Muhammed Afifin söylediği gibi; rol icabı çok zorunlu haller hariç, kadınları gösteren sahneler genellikle sansüre uğramaktadır. Muhammed Afif; "Biz şiddet ve içki sahnelerini de sansüre uğratarak, bir ahlak televizyonu olmaya çalışıyoruz" diyerek öğünmekte, Al Manar'ın canlı olarak Wimbledon tenis oyunlarını yayınladığı ve fakat bunu sadece erkekler arası maçlara inhisar ettirdiği gözlenmektedir. Al Manar kanalı reklam ücreti olarak 30 saniyelik bir yayın için 400 Dolar gibi yüksek bir ücret almasına rağmen, yayın politikasından fedakarlık yapmamakta ve örneğin: Kökten Dincilerin ABD'deki malvarlığının dondurulacağını 1995 başlarında Clinton'un söylemesi üzerine, Kanaldaki Coca-Cola ve Pepsi-Cola reklamlarının durdurulduğu haber verilmektedir.

Kısaca; Lübnan sokaklarında "Kanun ve düzen" kurulmuş olmakla birlikte, yayın dalgalarındaki anarşi bugün de sürmektedir.

-VII-

1995 yılının Mayıs ayının sonunda, değerli gazeteci ve yayıncı Doğan Kasaroğlu'nu, 62 gibi ölmek için çok erken bir yaşta kaybettik.

Ben, Doğan Kasaroğlu'nu 1964 yılında, henüz 32 yaşında, çok genç bir adam olarak tanıdım. 1961 Anayasası hem tek partinin, hem de 1946'da özellikle girdiğimiz çok parti döneminde ve nihayet 14 Mayıs 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonra, iktidar partilerinin keyfi radyo yayınlarına çeki-düzen vermek için, 121. maddesi ile, Radyo Televizyon yayınlarının özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliği aracılığı ile yapılmasını öngörmüş, Anayasa'nın bu gereği olarak 24 Aralık 1963'te kabul edilen TRT Kanunu, 1 Mayıs 1964'te yürürlüğe girerek, benim de aralarında yer aldığım 9 kişilik ilk yönetim kurulu TRT'nin kadrolarını ve bundan önemlisi memlekette özlemi çekilen "tarafsız ve özerk" bir yayıncılığın temellerini kurmağa başlamıştı. Devrin, Merhum İnönü liderliğindeki hükümeti ve TRT'den sorumlu bakanı, dürüst ve deneyimli gazeteci ve ılımlı politika adamı Ali İhsan Göğüş, Devlet radyolarının ve kurulması öngörülen televizyon yayınlarının, Anayasa'nın öngördüğü ve çağdaş demokrasiler paralelinde oluşturulmasını arzuluyor ve bu nedenle TRT Yönetim Kurulu'na ne bir baskı ve ne de bir telkinde bulunmuyordu.

Hal böyleyken, 1965 seçimlerini kazanan Adalet Partisi'nin Süleyman Demirel başkanlığında, TRT'nin sırf CHP esnasında kurulmasından dolayı vehme kapılmış ve ilk iş olarak TRT Yönetim Kurulu'nda hükümeti temsil eden iki üyeyi kısa aralıklarla görevinden alarak, yerlerine kendine yakın hissettiği kişileri getirmiştir. 1966'da TRT Yönetim Kurulu Başkanlığı'nda bulunan Behçet Kemal Çağlar'ın, Hükümet temsilcisi olarak görevinden alınması üzerine, Yönetim Kurulu, Sosyal ve Siyasal Bilgiler Fakültelerinin yönetim kurullarındaki temsilcisi olarak beni TRT Yönetim Kurulu'na seçmiş, ben de ilk iş olarak Süleyman Demirel başkanlığındaki AP Hükümeti'nin TRT'ye beslediği kuşkulan dağıtmak için ve TRT Yönetim Kurulu'ndan aldığım yetki ile Başbakanı makamında ziyaret etmiştim. Sayın Demirel ile ilk kişisel temasımız o zaman olmuş ve olumlu bir hava içinde geçmiştir. O kadar ki 1967'de Başbakan'ın, hükümet, parlamento ve basın temsilcilerinden oluşan ve evvela Romanya, sonra da Sovyetler Birliği'ne yapılan gezilere katılan kalabalık heyete TRT Yönetim Kurulu Başkanı olarak beni de davet ettiğini hatırlıyorum. Ne var ki TRT Genel Müdürü Adnan Öztrak'ın, Program Müdür Yardımcısı Turgut Özakman'ın ve TRT Haber Müdürü Doğan Kasaroğlu'nun yenilikler getiren çok olumlu çalışmalarına ve yayıncılıkta tarafsızlık ve özerklik geleneğini kurma çabalarına rağmen, Sayın Demirel'in özellikle bu üç kişinin değiştirilmesi talebi devam etmiş ve yanlış hatırlamıyorsam, başta devrin ilgili

bakanı Seyfi Öztürk olmak üzere, bana çeitli kanallardan, "TRT'nin hükümetten beklediklerinin gerçekleşmesini istiyorsanız, bu üç adamı değiştirin" mesajı iletilmiştir.

1963-1967 İlk Beş Yıllık Kalkınma Planını yapanlar arasında bulunan bazı radikal solcular, Batı'nın olumlu etkisini önlemek için TV'yi Türk toplumu için "lüks" addetmiş ve bu nedenle TV için hiçbir ödenek konulmadığından, Alman teknik yardımından bağış olarak sağladığımız 5 milyon DM değerindeki verici ile, Ocak 1968'den itibaren, Ankara'da deneme yayınlarına başlanmış, Almanya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin yayın kuruluşlarından sağladığımız burslarla ilk Türk Televizyon elemanları eğitilmiş ve fakat Süleyman Demirel başkanlığındaki hükümetin "Ya benim istediğim olur, ya da benden hiçbir destek beklemeyin" davranışı karşısında, bu satırların yazarı, düzenlediği bir basın toplantısında bu durumu protesto ederek, görevinden istifa ve 1968-1969 ders yılı için, New York'un Columbia Üniversitesi Orta Doğu Enstitüsünde ders vermeyi kabul etmiştir. Kısaca, Süleyman Demirel ile tanışmamız da bozuşmamız da TRT yüzünden olmuş ve fakat hükümetin "solcu" veya "CHP sempaticisi" gibi yakıştırmalarıyla ve haksız olarak değiştirilmesini istediği ve TRT'ye gerçekten büyük hizmetleri geçen, Adnan Öztürk, Turgut Özakman ve habercilik alanında büyük yenilikler yapan Doğan Kasaroğlu ve TRT'nin özerkliği feda edilmemiştir.

İşin ilginç yönü, bir zamanlar görevden alınmasını ısrarla istediği Merhum Kasaroğlu'nu daha sonra Süleyman Demirel'in –belki hatasını anlayarak– tutması ve TRT Genel Müdürlüğü'ne getirmesi olmuştur.

-VIII-

Şiddetle etkin bir şekilde mücadele etmek için kamuoyunun desteğini kazanmak önemlidir. Bunu başarmanın temel şartı ise, özgür basın ve iletişim araçlarıdır. Ne var ki Batı dünyası medyasının, zaman zaman organize politik şiddeti başarılı kılma yolunda payı olması rahatsız edici bir gerçektir.

Anlaşılması gereken ilk nokta her türlü şiddetin "reklamsız" etkisiz kalacağıdır. Gerçekten şiddetin etkili olması için en büyük etken kamuoyunun dikkatinin çekilmesidir. 1950'li yıllarda Cezayir'in bağımsızlığı için çarpışan FLN'nın o zamanki tespitine göre, "Çölde on Fransız öleceğine şehir merkezinde bir tane öldür ve bu haber ertesi gün bütün Fransız gazetelerinin birinci sayfasında yer alır"dır. Şiddet haberlerinin tiraj artırdığı kabul edilmelidir. Gerçekten sansasyonel şiddet hikayeleri ve görüntüleri okuyucunun ve izleyicinin ilgisini çekmektedir. Ancak bu arada basın özgürlüğünün suiistimal edilip

edilmediği veya en azından sorumsuzca kullanılıp kullanılmadığı sorulmalıdır. Batı dünyasında, kendilerini "Kapitalist Toplumlara" yıkmaya adanmış ve bu nedenle bu toplumlara yönelik şiddet ve terörü fikren destekleyen birtakım yazar ve medya mensuplarının mevcudiyeti inkar edilemez. Fakat bunların sayısı fazla değildir.

Esas önemli olan, şiddet örgütlerine, bu örgütlerin istediği önemi vererek, onların tanıtımına bilinçsizce yardım edenlerdir. Nitekim şiddet eylemcilerinden ve teröristlerden "Komando", "şehir Gerillası" ve "Özgürlük Savaşçıları" gibi deyimlerle söz edilmekte, örneğin IRA'nın işlediği cinayetlerden "İnfaz", asker ve sivillere uygulanan insanlık dışı işkenceden ise "Duruşma" veya "Soruşturma" şeklinde söz edilmektedir.

Batı medyasında göze çarpan bir diğer uygulama, sözde entellektüel tarafsızlık yaklaşımı ile, devletin güvenlik güçlerini şiddet yanlısı örgütlerle ahlaki ve hukuki yönden adeta eşit gösterme eğilimidir. Çağdaş siyaset bilimi şiddete başvurma hakkının devletin tekelinde olduğunu kabul etmesine rağmen, teröristlere karşı güvenlik güçlerinin mücadelesinden zaman zaman, "Devlet Terörü" diye söz edilmekte, bazı yazarlar bu anlamda olmak üzere, "resmi" ve "gayri resmi şiddet" deyimlerini kullanarak, yanlış simetrikler oluşturmaktadırlar.

Gerçekten, özgür dünyanın medyası uluslararası terörizm ve şiddete karşı davranışlarını yeniden gözden geçirmeli, toplumu tehdit eden şiddet olaylarına "Reklam" yapmamalıdır. Hiç şüphe yok ki, bu, terör ve şiddet haberlerinin hiç verilmemesi gerektiği anlamında ele alınmamalı ve fakat bu tür haberleri abartılmadan, bilgi verir şekilde ve sansasyonel ayrıntılardan arındırılarak verilmeli, şiddete başvuran örgüt ve mensupları ile hiç olmazsa "Saygın" röportajlar yapılmamalıdır. Şiddet ve terörist örgütlerinin genellikle seçtikleri hedefler çocuklar, siviller veya turistler olmuştur ki bunların hiçbiri askeri hedefler değildir. Yani amaç bir orduyu fiziksel olarak zayıflatmak değil, psikolojik "Bunalım" yaratmaktır. Bu örgütler rastgele insanları katlederken, istenilen bu cinayetlerle ülkelerinde veya dünyada kamuoyunun dikkatini çekmektir. Kısaca şiddet yanlıları birtakım mesajlar vermek için masum insanları öldürmekte, fakat bu mesajları medya yayınlayarak şiddet örgütlerinin istediği tanıtımı sağlamaktadır. Gerçekten soygun yapan, insanları kaçıran ve öldüren örgütlerin başlıca hedefi "Tanıtım" ve fakat en büyük korkularının medyanın bu olaylar karşısında "ilgisiz ve sessiz" kalması olduğu inkar edilemez. Ne var ki, şiddet olayları karşısında demokratik ülkelerde sessiz kalmak mümkün değildir. Sovyet Hükümeti Pravda veya İzvestiya gazetelerine emir verebilirdi. Fakat hiçbir batılı hükümet gazetelerine emir veremez, Örneğin, Paris ve Londra gazetelerini susturamaz. Zira demokrasilerde basın görevi "Basılmaya uygun olan bütün haberleri" yayınlamaktır.

Dünyanın geçirdiği büyük teknolojik devrim sonucunda medyanın, şiddet örgütlerinin tanıtımını yapma gücü de büyük boyutlara ulaşmıştır. Bu nedenle gazetecinin rolü, şiddet örgütlerinin medyanın gölgesinde birer parazit gibi oluşup palazlanmasına meydan vermemek olmalıdır.

-IX-

Ünlü Amerikalı kadın gazeteci- yazar Midge Decter'in vurguladığı gibi "Medya ve şiddet" sorununun tartışılmasında en önemli nokta "açıkyazın" olmaktır. Oysa "şiddet-terör" konusunda açıklığın sağlanmasında medya mensuplarının önemli engellemesi "her türlü şiddetin, gerçek veya hayali bir adaletsizliğe karşı bir tür tepki olduğu" fikridir. Decter'a göre Amerikan medyasının şiddet sempatzanı olduğu söylenemez. Fakat sorun "yöntemlerini onaylamıyorum ama..." sözleri ile başlayan anlayıştır. Bu anlayışa göre şiddete başvuranlar ya kişilik bozulmaları ya da çektikleri gerçek acılar sonunda aşırılıklara sürüklenmiş genç erkek veya kadınlardır. Bunların tepki gösterdikleri savaş, ırkçılık ve fakirlik gibi durumlar, başta ABD'de "hoşgörülemez" seviyeye gelmiştir. şiddet-terör konusunda açıklığa varılamamasının bir nedeni de dil kargaşasından kaynaklanan karışıklıktır. Örneğin bir uçak kaçırma eyleminden bahsedilirken "hiç kimsenin yaralanmadığı uçak kaçırma olayı" gibi en yumuşak kelimeler kullanılmakta, Küba'da kaçırılan bir uçaktan sağ salim kurtulan yolcularla yapılan röportajlarda aşırılık, Havana Hava Limanındaki ikramın kalitesine yönelmektedir.

Hiç şüphe yok ki, bütün özgürlük hareketlerini "terörist" olarak nitelemek mümkün değildir. Ne var ki sivilleri rehin alıp bunları öldüren insan gerilla, komando veya özgürlük savaşçısı olamaz. (çarşı-pazar yerlerine rastgele bomba bırakanlar, masum insanları rastgele öldürenler, bunların nihai amaçları ne olursa olsun, teröristtirler. Newsweek, BBC ve CBS gibi basın ve yayın kuruluşlarında çalışan Michael Elkins, medyadaki "çifte standart"dan söz etmekte, İsrail'de pazar yerinde patlayan bombayı "bir gerilla saldırısı olarak veren BBC'nin, Londra'da IRA tarafından atılan bombayı "bir terörist saldırı" olarak nitelerken, BBC'nin "gerilla" kelimesini kullanmasına karşı çıkan İsraililer, Rodezya'da çiftçi ailesinin öldürülmesini "gerilla eylemi" olarak nitelendirmektedirler.

Elkins'e göre devletlerin, şiddet eylemcilerinin sığınma ve barınma taleplerini geri çevirmesi gibi, medyanın da bunlara, yardım, rahatlık ve avantaj sağlamayı reddetme sorumluluğu vardır. Örneğin, ABD medyasının, 1974-77 döneminin ABD Başkanı Ford'un ancak "Springfield 303" tüfek kurşunu ile

delinebilen bir çelik yelek giydiğini söylemesi, kınanması gereken bir konudur. ABD'nin etkili aylık dergilerinden Commentary yazarlarından, radyo-TV programcısı Norinan Podhoretz "medya ve şiddet arasında yıllarca ince ve danişıklı dövüş yapılmış ve bundan şiddet yanlıları kazanç sağlamıştır" demiştir. Podhoretz buna örnek olarak, 1970'lerde Yaser Arafat'ın Henry Kissenger'den daha çok TV'de görünme ve FKÖ'nün artan şiddet eylemlerini Mısır-İsrail arasında Camp David'de varılan barış antlaşmasına duyulan öfke ve hayal kırıklığına bağlanmasını göstermektedir.

Şiddet konusunda medyanın adeta danişıklı dövüşmesinin bir şekli, TV ve basında yer alan "terörist zihniyet" veya "bir teröristin portresi" gibi program ve makalelerin eylemcilere belli bir statü ve onur kazandırırken, bir diğer şekli de şiddet eylemlerini "sosyal özürler" diyebileceğimiz sosyal nedenlerle açıklamasıdır.

Bunun tipik bir örneğini, 1960'ların sonlarında ABD üniversitelerinde cereyan eden şiddet olaylarında, ABD medyası ve yorumcularının takındığı tavırda görmek mümkündür. TV'deki şiddetin insan davranışları üzerindeki etkilerini araştıranlar, bunun saldırgan davranışları arttırmak gibi "taklit yolu olumsuz etkileri olabileceği gibi şiddetin TV'de fazla gösterilmesinin seyircide şiddetin kabul edilebilir bir yol olduğu şeklindeki kanaate yol açabileceğini, bunu da şiddet olaylarına yoğun yer veren medyanın bu olaylara duyulması gereken nefret veya tiksinti yerine bıkkınlık ve kanıksama gibi tehlikeli sonuçları olabileceğine dikkatleri çekmektedirler.

-X-

Bütün şiddet olaylarının "terör" olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Sosyolog Goeffrey Pearson'un, 1983 yılında yayınlanan yapıtında vurgulandığı üzere, sokaklardaki çete çatışmaları, vandalizm, futbol holiganizmi, sokak suçları gibi şiddet biçimlerinin aslında kesintisiz bir tarihe sahip olmalarına rağmen, her kuşak bunları kendi zamanlarına özgü bir hastalık olarak algılamakta, Fransa ve Almanya'da göçmenler ve yabancılar şiddete dayalı suçun sorumlusu sayılırken, Britanya'da yüksek oranlara yükselen "Gaspçılığın" başlıca kaynağı olarak, Eski Britanya İmparatorluğu sömürgelerinden gelen "Siyahi Topluluk" gösterilmektedir.

Uluslararası Basın Enstitüsü'nün, 1978 yılında Floransa'da düzenlediği "Terörizm ve Medya" konulu konferansta, o dönemde İngiltere Hükümeti'nin Devlet Bakanı olan Lord Harris, İtalyan medyasının Kızıl Tugayların bildirimlerini yayınlamak suretiyle, Aldo Moro'yu kaçıran ve öldüren bu örgütün diline tes-

lim olduğunu iddia etmiş, İrlanda Hükümeti'nin Posta ve Telgraf Bakanı iken IRA sözcüleri ile yapılan görüşmelerin televizyondan yayınlanmasına karşı çıkan O'Brien, "Demokratik bir devletin kullandığı güç meşru, ama terörist şiddet gayri meşrudur" tezini savunmuştur. Çağdaş siyaset biliminin ve özellikle Max Weber'in "Devletin belli topraklar üzerinde fiziksel şiddetin meşru kullanımı tekeli elinde tutan tek topluluk olduğu" görüşünden hareket edilirse, O'Brien'in 1977 yılındaki "Liberty and Terror" eserinde savunduğu görüşü yadırgamak mümkün değildir. Diğer taraftan, "Demir Lady" unvanı ile tarihe geçen Margaret Thatcher'in unutulmaz ifadesi ile "Medyanın terörizmin reklam için ihtiyaç duyduğu oksijeni sağlama eğiliminde olduğu" iddiası hatırlanırsa, Lord Horris'in Başbakan Aldo Moro'nun kaçırılması esnasındaki tutumundan dolayı İtalyan medyasını suçlamasının nedeni daha iyi anlaşılır. Ne var ki, bazı yazarlar ve bu arada "Medya, Devlet ve Ulus; Siyasal Şiddet ve Kollektif Kimlikler" adlı eseri Türkçe'ye çevrilen iletişim ve medya profesörü Philip Schlesinger "Terörizm"i bir "Siyasal şiddet" biçimi olarak kabul etmekte ve 1960'ların ABD'sinden; kentlerdeki Siyah Ghetto ayaklanmalarını, Vietnam Savaşı'na karşı öğrenci protestolarının artışı, Kennedy'lerin ve Martin Luther King'in suikaste uğramalarını ABD'deki "Sivil Kargaşa" ve şiddet olaylarına örnek göstermektedir.

Profesör Schlesinger, 1983 yılında G. Murdock ve P. Elliott ile birlikte yayınladığı "Televising Terrorism: Political Violence in Popular Culture" adlı ve Türkçe'ye "Terörizmin Televizyonlaştırılması" şeklinde çevrilebilecek olan eserinde, Radyo-TV yayıncılığını ne devletin basit bir aracı, ne de "Teröristlerin Dostları" olarak görmemek gerektiğini yazmaktadır. Buna mukabil Prof. Walter Laqueur ve Dr. Bowyer Bell teröristlerin, medyanın önem taşıdığı, terörist eylemin tek başına hiç bir şey ifade etmediğinin bilincine vardıklarını söylemekte ve teröristin bir reklamcı ya da şovmen olduğu noktasında birleşmektedirler.

1970'lerde ve 1980'lerde uluslararası terörizm ve Sovyet komünizmi arasında ideolojik bağlantılar kurulmuş, 2-5 Temmuz 1979'da Kudüs'te toplanan "Milletlerarası Terörizm" konulu konferansta, terörizmin bütün totaliterliklerle bağlantısı olduğu vurgulanmıştır.

Nitekim 1991'de komünizmin Sovyetler Birliği'nde ve Doğu Avrupa ülkelerinde "Rejim" olarak yıkılmasından sonra da, komünist totaliterliğin şiddet eylemlerinin dünyadan kalkmadığını ve bunların yanında "Neo-Nazi" gibi eski ve "Köktencilik" gibi yeni totaliter inançların örgütlerinin, terör ve şiddet eylemlerini, Almanya'da, Cezayir'de ve Orta Doğu'da bugün de sürdürdüklerini biliyor ve görüyoruz.

Biz şahsen, siyasal şiddetin ve terörün birlikte ele alınmasına karşı olmakla birlikte, siyasal olmayan şiddetin terörden ayrı alınmasına taraftar

bulunuyor ve bu nedenle Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun Radyo ve Televizyon yayınları ile ilgili olarak çıkardığı yönetmelikte "Şiddet" ve "Terör"ün ayrı olarak düzenlenmesini yerinde buluyoruz.

-XI-

Terörizmle etkili bir şekilde mücadele etmek için kamuoyunun sempati ve desteğini kazanmak önemlidir. Bunu başarmanın temel ilkelerinden bir tanesi şüphesiz özgür basın ve iletişim araçlarıdır. Ancak Batı Dünyasının bazı gazete, TV ve radyolarının organize politik şiddeti başarılı kılma yolunda terör örgütlerinden daha büyük payı alması, rahatsız edici bir gerçektir.

Anlaşılması gereken ilk nokta terörizmin tanıtımsız (reklamsız) kısır kalacağıdır. Kamuoyunun dikkatini çekebilmesi, şiddetin etkili olması en büyük etkidir. Teröristler zaman zaman medyayı yönlendirmede çok başarılı olmuşlardır. Belki de bu konudaki en güzel örnek Siyonist Özgürlük Ordusu'nun (SLA), Miss Patty Hearst'i kaçırmasıdır. SLA aylar önce basının gündeminde kalınmış, kamuoyunun ilgisini toplamıştı. Aslında Miss Hearst'in bir düzine kadar insan tarafından kaçırılması basit bir olaydan başka birşey değildi, fakat bu olay medyanın büyük ilgisi nedeniyle önemli bir politik fenomene dönüştürüldü.

Şiddet hareketlerinin tiraj arttırdığı kabul edilmelidir. Sansasyonel şiddet hikayeleri okuyucunun ya da izleyicinin ilgisini çekmektedir. Bu bir gerçek. Ancak olay o noktada kalmamakta ve basın özgürlüğü bu bağlamda suistimal edilmekte ya da en azından sorumsuzca yönlendirmektedir.

Mutlaka, aktif olarak teröristleri fikren destekleyen yazarlar ve gazeteciler de mevcuttur. Özellikle kendilerini kapitalist toplumları yıkmaya adanmış kişilerdir bunlar. Diğerleri, terör örgütlerine kendi istedikleri önemi vererek tanımlarına daha bilinçsizce yardımcı olmaktadır. Teröristlerden "komando", "şehir gerillası" ve hatta "özgürlük savaşçısı" gibi sıfatlarla söz edilmekte veya seçilmiş bir hükümeti devirmeye çalışan örgütler "yurtsever cephe" olmaktadır. Kuzey İrlanda'da IRA'nın işlediği cinayetlerden "infaz", asker ve sivillere uygulanan insanlık dışı işkenceden ise "duruşma" veya "soruşturma" şeklinde söz edilmektedir.

Aynı zamanda insanlarda sahte bir entellektüel tarafsızlık yaklaşımıyla "terörist" ve "güvenlik" güçlerini ahlaki ve hukuki yönden eşit gösterme eğilimi vardır. Bazı yer ve zamanlarda teröristlere karşı güvenlik güçlerinin mücadelesinden "devlet terörü" diye söz edildiğini duyabilirsiniz. Bunun sonucu da genellikle şiddet yanlısı bir azınlığın demokratik bir hükümetin kurumlarına

saldırması ile bu devletin kendini savunması arasındaki farkın anlaşılmasıdır. Çünkü bu teröristler, destekçileri ve sözcüleri TV'ye o kadar çıkarlar ki, aradaki fark anlaşılmaz olur. Oysa Çağdaş Siyaset bilimine göre "Şiddet kullanma tekeli" sadece devlete aittir.

Sonuç olarak, bir çok makul insan –özellikle gençler– kendi geleceklerini tehdit altına alan bu terörist tehlikesinin gerçek yüzünü anlayamamaktadırlar. Bu durum, siyasi liderlerin ve güvenlik güçlerinin terörizmle etkin bir mücadeleye girme şansını azaltmakta ve bu bağlamda "özgürlük" ve "düzen" arasındaki dengenin sürekli yeniden değerlendirmeye tabi olmasını gerektirmektedir. Basın ve özgür dünyanın diğer iletişim araçları uluslararası terörizm ve şiddete karşı davranışlarını yeniden gözden geçirmelidirler. Kendi özgürlüklerinin toplumun büyük kesiminin özgürlüğüne bağlı olduğunu anlamalıdır. Bu, terör ve şiddet haberlerine hiç yer verilmemesi gerektiği anlamında ele alınmalıdır. Fakat bu tür haberler abartılmadan, soğuk ve yalnızca bilgi verici şekilde, heyecan verici ayrıntılardan arındırılarak verilmelidir. Teröristler ile saygın röportajlar yapılmamalıdır.

Bu konuda bugünkü uygulamalarla kendiliğinden ortaya çıkan tek alternatif, devlet müdahalesidir. Savaş zamanlarında, örneğin ülkenin menfaati için ülkenin özgür basınları kendi istekleriyle genellikle belli bir sansür kabul ederler. Normal zamanlarda da gazete editörleri ve radyo TV sorumluları, bu konuda bugüne kadarki geçmişten farklı bir sorumluluk anlayışı göstermedikçe, terörizm ve şiddet haberleri konusunda birtakım hukuki düzenlemelerin artması kaçınılmazdır.

-XII-

Eski adı, üzerinde kurulu olduğu adadan esinlenerek "Seylan" olan, 65.610 km² yüzölçümlü ve 18 milyon nüfuslu Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti'nin iktidardaki "Halkın İttifakı" yönetiminin 1994 seçimlerinde Başbakanı olan Bayan Chandrika B. Kamaratunga kendi davranışlarını eleştiren veya yaşamı hakkında onu güç duruma sokan sırlar açıklayan gazete ve gazeteciler aleyhine iftira davaları açtığını, sadece Eylül 1995 zarfında en az dört günlük gazete ofisinin bu yüzden sivil polis baskınına uğradığını medya haberlerinden öğreniyoruz.

Bayan Chandrika Kamaratunga'nın medyaya karşı duyduğu hiddet kısmen bazı Sri Lanka gazetelerinin olay uydurmalarından, "haber" olarak dedikodu yayınlamalarından ve gerçekleri çarpıtan başlıklar kullanmalarından kaynaklansa bile, medyanın ağzını tıkamaya kalkışmak ve sansür koymak bu gibi durumlar için çare değildir.

Doğrusu istenirse, Sri Lanka hükümetinin medyaya karşı sergilediği sert tutum Halkın İttifakı yönetiminin seçimlerde verdiği sözleri tutamayarak, işsizliğe, iç savaşa ve başkanlık sistemine çare bulamamasından dolayı itibar kaybetmesinden ve medyadaki eleştirilerin artmasından kaynaklanmakta. Ne var ki sadece bir yıl önce basın-yayın özgürlüğüne saygılı olacağını ilan ederek iktidara genel bir hükümetin "sansür" uygulamaya kalkışması büyük bir çelişki oluşturmaktadır. Nitekim başkent Colombo'da dolaşan çirkin ve çarpık bir şakaya göre "eğer hükümet daha önce basını sansüre tabi tutmaya başlasaydı, bir çok askerin ölümü, bu ölüm haberlerinin sansürle önlenmesi suretiyle duyurulmamış olurdu."

Gerçekten 1993 yılının Eylül ayı içinde hükümet otoriteleri yabancı ve yerli gazete muhabirlerini askeri konularda kaleme aldıkları haberleri sansür otoritelerinin onayına sunmak emrini vermiş, bu emrin verilmesinden sonra da Tamil asilerinin kontrol altında tuttuğu Jaffna Yarımadası'nda bulunan ve Tamilli çocukların okuduğu bir okulun bombalanması olayı ile ilgili haberlerin Sri Lanka gazetelerinde yayınlanması önlenmiştir.

Jaffna Yarımadası'ndaki asilere karşı girişilmesi öngörülen taarruz ile ilgili bütün haberlerin sansüre tabi tutulması olayı, bu bölgede sivil halk ile hükümet kuvvetlerinin vereceği kayıplar ile ilgili haberlerin de yerel basında yer almasını önlemiş, bu ise "dedikodu" yolu ile, abartmalı ve gerçeğe uygun olmayan haberlerin ağızdan ağıza dolaşmasına yol açmıştır.

-XIII-

Anayasanın 133. maddesinde, 8 Temmuz 1993 günü 3913 sayılı kanun ile gerçekleştirilen değişiklikle, Radyo-TV alanındaki devlet tekelinin bırakıldığını, yani özel sektöre açıldığını biliyoruz. Nitekim Anayasanın söz konusu ettiği kanun 16 Nisan 1994 günü Mecliste kabul edilen ve 3984 sayılı ve "Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları hakkında Kanun" adı ile RG. de 24 Nisan 1994 günü yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunun en büyük yeniliği; 1983 Tarihli ve 2954 sayılı kanunun kurduğu "Türkiye Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu" yerine TBMM tarafından seçilen 9 üyeden oluşan "Radyo ve Televizyon Üst Kurulu RTÜK"ü adlı kuruluş oluşturmasıdır.

-XIV-

Eylül ayı Batı Anadolu'nun Yunan işgalinden kurtuluşunun bir çok mutlu günü ile doludur. 30 Ağustos 1922 günü Dumlupınar'da Başkomutan Meydan

Savaşı'nda yenilgiye uğrayan ve büyük kısmı imha edilen 200.000 kişilik Yunan Ordusu'nun bu yenilgisi üzerine aynı gece Kütahya kurtarılıyor, 1 Eylül 1922'de Başkomutan Mustafa Kemal'in 1 Eylül 1922 günkü "İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri" emrini alan ve İzmir yönünde ilerleyen kuvvetlerimiz, 1 Eylül'de Uşak'ı, 2 Eylül'de Eskişehir'i, 3 Eylül'de Nazilli, Simav, Salihli, Alaşehir ve Gördes'i, 6 Eylül'de Balıkesir ve Bilecik'i, 7 Eylül'de Aydın'u, 8 Eylül'de Manisa'yı kurtararak ve Yunan Ordusu Komutanları Trikopolis ve Dienis'i esir alarak, yıldırım hızı ile 9 Eylül sabahı İzmir'e ulaşıyor. 200.000 kişilik ordudan 18 Eylül'de Batı Anadolu'da tek adam kalmayarak, 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi'nin 7. maddesine göre Yunanistan'a peşkeş çekilen Batı Anadolu, 4 yıl süren Yunan işgal ve zulmünden kurtuluyordu.

15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgali ile başlayan Yunan istilası, gerçekte mütarekenin imzalanmasından hemen sonra İzmir'deki Rumların taşkınlığı ile ilk işaretlerini vermiş, 6 Kasım 1918'de İzmir'e gelen Dixon komutasındaki İngiliz gemisi kordonda Yunan kalabalığı ve papazlar tarafından yük arabalarının merkepleri ile köpeklerin kuyrukları dahil hemen her yere Yunan bayrağı asılarak ve "Yaşasın Yunanistan, Kahrolsun Türkiye" diye bağrılarak ve Yunan milli marşının "Türkleri kesiniz, zalimleri parçalayınız" dizesi söylenecek karşılanmıştır.

Rauf Orbay'a verdiği aksine söze rağmen İngiliz Amiralî Calthorpe, 14 Mayıs sabahı İzmir'in, 15 Mayıs sabah 8'den itibaren Yunan askerleri tarafından işgal edileceğini bildirmiş ve Yunanlıların İzmir'e çıkışı ile ortalık kan ve ateşe başılmıştır. Hukuk-u Beşer sahibi ve başyazarı Hasan Tahsin Recep ilk kurşunu sıkarak, Yunan bayraktarını vurunca Yunan askerleri savunmasız halka karşı katliama başlamışlar ve işgal devletlerinin gözü önünde 5.000'e yakın Türk'ü öldürmüşlerdir. Doğrusu istenirse, Hasan Tahsin 16 Şubat 1919 tarihli Hukuk-u Beşer gazetesinde yayınlanan "Suikasta karşı" adlı makalesinde "Türkiye'nin Adana'sı, Aydın'ı, İstanbul'u, Bursa'sı neden ve hangi hakla Wilson'un 14 maddelik yeni inciline göre bizden gaspedilerek yabancı devletlere peşkeş çekilmek isteniyor" diye mütarekenin ilk günlerinden itibaren şerefli bir vatanperverlik örneği verirken, bunun yanında basında bazı çatlak sesler de çıkıyordu.

Bunun en hazin ve yüz kızartıcı örneği, Yunan'ın İzmir'i işgal ve katliamının ertesi günü olan 16 Mayıs 1919 sabahı, konak meydanında Türk Ölüleri hâlâ yerlerde yatmakta ve Millet Hastanesi'nin morgu ile Cemal Paşa Konağı'nın Bodrumu ağzına kadar Türk cesetleri ile doluyken, "Islahat Gazetesi"nde gazete sahibi Sabitzade Emin Süreyya "Ne ekersen, onu biçersen" anlamlı Arapça bir Atasözü başlığı ile yayınladığı yazıda ittihatçı düşmanlığını ihanete kadar götürmekten çekinmiyor ve Türk'lüğün bu en acı ve onur kınıcı gününde bile particilik yaparak, İzmir'in işgali sırasında olup bitenlerin İttihat ve Terakki'nin yaptıklarının bir cezası olarak başımıza geldiğini ileri sürüyordu.

Kurtuluştan hemen sonra 9 Eylül 1922 günü cezasını Konak Meydanı'nda asılarak ödeyen Emin Süreyya'ya Türkleri aşağılayan ve İstanbul basınında yayınlanan bazı yazılar da İzmir'in ve Ege'nin vatanperver basınına yaralıyor, Damat Ferid'in kabinelerinde Maarif ve Dahiliye Nazırlığı yapan Ali Kemal'in 5 Kasım 1918 günkü Sabah Gazetesi'nde Türk Milletini "idraksiz ve kafasız" sözleri ile tahkir eden yazısındaki hakaret, Anadolu Gazetesi tarafından yazara iade ediliyordu.

Mütarekeden sonra Türk davasını savunan Köylü Gazetesi'nin ise nefesi işgalden sonra yetmemiş ve Mehmet Refet işgal boyunca Ege'de Yunan çıkarlarının savunucusu olup, İzmir'in kurtuluşundan bir süre önce Yunanistan'a kaçınca, bakanlar kurulunun 1.6.1924 tarihli toplantısında 150'liklerin sonuncusu olarak listeye alınmıştı.